

ECZACILIKTA SÜREKLİ MESLEKİ GELİŞİM

Michael J. Rouse

ÖZET

Amaç: Eczacılar için Sürekli Mesleki Gelişim (SMG) kavramını ve SMG bileşenlerini açıklayan, mevcut Meslek İçi Eğitim (MİE) sisteminin yeniden değerlendirilmesinin altında yatan nedenleri betimleyen, SMG ile ilgili terimleri tanımlayan ve SMG modelini uygulayan ülkelerden seçilmiş bazı deneyimleri genel hatları ile belirten kaynak bir belgeyi özetlemek.

Özet: Sürekli Mesleki Gelişim (SMG), ABD’de eczacılar için olası bir eğitim modeli olarak tartışılan hayat-boyu öğrenim yaklaşımıdır. Sürekli Mesleki Gelişim, Meslek İçi Eğitimin yedeği değil ama kalite garantili bir Meslek İçi Eğitim, Sürekli Mesleki Gelişimin önemli bir bileşeni olacaktır.

Meslek İçi Eğitimin geleneksel yöntemlerinin hayat-boyu öğrenim gerekliliklerini ve sağlık çalışanları için gerekli olan profesyonel gelişimi karşılamadığı, ayrıca mesleki davranışlar üzerinde etkili olma ve hasta sonuçlarını iyileştirme konularında yetersiz kaldığı açıktır.

Tıp Enstitüsü, sağlık çalışanlarının eğitimlerinin ve stajlarının büyük bir yenilenmeye gerek duyduğu sonucuna varmıştır.

Makul prensiplere dayanan ve etkili olduğu kanıtlanmış eğitim stratejilerini benimsemiş bir SMG (Sürekli Mesleki Gelişim), eczacılık eğitiminde mevcut olan Meslek İçi Eğitim sistemine niteliksel bir ilerleme potansiyeli sunar.

Sonuç: SMG kavramına ilgi ve destek her geçen gün artıyor. ABD ve diğer ülkelerdeki başarılı uygulamalara dair örnek çalışmalar ve ABD’deki eczacılar için mevcut olan yaygın uygulama sonuçları üzerine daha fazla tartışmaya ihtiyaç var.

Eczacılık mesleğinin değişen ve gittikçe karmaşık bir hal alan yapısı, tıp ve teknoloji alanındaki radikal gelişimler, eczacılar için hayat boyu öğrenimi kaçınılmaz kıldı. Hastalar,

sağlık hizmetleri sunan sağlık personelinin meslek hayatları süresince yetkin olduklarından emin olma hakkına sahipler. Düzenleyici kurumlar mümkün olduğunca bunu güvence altına almakla yükümlüler. Bazıları, mevcut sistemin tatmin edici bir güvence sağlayıp-sağlamadığını sorguladılar ve yeniden lisans sınavı ya da yeterliliği doğrudan değerlendirecek diğer metotların da içeren bir değişimi savundular. Ancak ABD’de ve diğer ülkelerde sağlık çalışanları arasında yeniden lisans sınavı yerine alternatif bir süreç yaratma akımı var. Sürekli Mesleki Gelişim (SMG), ABD’deki eczacılar için olası bir model olarak görüşülmekte olan hayat boyu öğrenim için bir çerçeve ya da yaklaşımdır.

Bu makalede, SMG kavramını ve eczacılar için mevcut Meslek İçi Eğitim sisteminin yeniden değerlendirilmesinin altında yatan nedenleri açıklamak, ilgili terimleri tanımlamak ve bu SMG modelini uygulayan ülkelere seçilmiş bazı deneyimleri genel hatları ile belirtmek için yazılmış olan bir kaynak çalışma¹ özetlendi. Söz konusu kaynak çalışma, SMG ve bu eğitimin ABD’de yaygın uygulamasının eczacılık mesleği ve eczacılar için ne ifade edeceği konularında yapılacak tartışmalara bir zemin oluşturmak için yazıldı.

BİR BAKIŞTA

Özet: Eczacılık Akreditasyon Konseyi, Sürekli Mesleki Gelişim üzerine bir kaynak metin hazırladı. Metin şu adresten ulaşılabilir: www.pharmacycredentialing.org/ccp/cpdprimer.pdf. Konseyin kaynak metni, bir SMG gelişim modeli sunuyor ve seçilen ülkelerdeki SMG deneyimlerini aktarıyor. Bu eleştirel incelemede Konsey’in bu metni tartışılıyor.

Analiz: Sürekli eğitime yönelik geleneksel yaklaşımlar lisanslı uygulayıcıların profesyonel yetkinliklerini korumaları ve güncellemelerini sağlamaya yönelik tasarlanmıştır. Sürekli eğitim, mesleki yetkinliklerin bazı boyutlarının gelişiminde etkili olsa da Tıp Enstitüsü tarafından belirlenen bazı yetkinlik alanlarını kapsamaz. SMG bu konunun hayat boyu öğrenim için bir çerçeve sağlayarak gündeme alınmasını teşvik eder. Sürekli eğitimi bir bileşeni olarak içerse de SGM, kişinin kendisine yöneliktir ve uygulayıcı merkezlidir ve pratiklere dayalı bir öğrenme sürecinin önemini vurgular. SGM aynı zamanda sonuç temellidir ve nihai olarak halk sağlığı sonuçlarının geliştirilmesi için spesifik amaçları karşılamaya yönelik tasarlanmıştır.

Eğitimin Sürekliliği

¹ Eczacılık Akreditasyon Konseyi. Eczacılıkta sürekli mesleki eğitim üzerine kaynak metin , 2004. www.pharmacycredentialing.org/ccp/cpdprimer.pdf, Mayıs 5, 2004.

Yetkinlik temelli uygun bir eğitim, bir eczacıyı meslek hayatına adım atmaya hazırlar ancak bir eczacının ileride ihtiyaç duyabileceği tüm bilgi, beceri, tutum ve yetenekleri sağlayacak ya da geliştirecek herhangi bir mesleki program yoktur. Bütün bunlar için uygun bir meslek-öncesi eğitim kurumu, meslek-içi staj, uygulamalı mesleki deneyim ve hayat-boyu öğrenimin bileşimine ihtiyaç vardır.

Profesyoneller için eğitim *sürekli*dir. Meslek öncesi stajda başarıyla kullanılan eğitim stratejileri, yeterliliğe ve sonuçlara dayalı yaklaşım, eczacının kariyeri boyunca da devam ettirilmeli ve genişletilmeli.

Tıp çalışanlarının aksine eczacılar, çok çeşitli programlar önerilmesine rağmen yüksek lisans ve/veya sertifika eğitimi almıyorlar. 1999 yılında ulusal standartları belirlenmiş olan ve en az 15 saatlik Mesleki Eğitim Programlarından daha uzun olan sertifika programları, bağışıklık ve diyabet gibi özel alanlarda bilgi ve/veya beceri geliştirmek için tasarlandılar. Bugüne kadar eczacıların sertifika programına katılımları oldukça sınırlı oldu. Sürekli Mesleki Gelişim (SMG), uygulayıcıların mesleki gelişimin altını çizerek, geleneksel hayat-boyu öğrenim modelini derinlemesine geliştiriyor. Bu nedenle bazıları, SMG'in mevcut Meslek İçi Eğitim (MİE) sistemine niteliksel bir ilerleme getireceğine inanıyorlar. Sürekli Mesleki Gelişim, Meslek İçi Eğitimin yedeği olmayacak ama kalitesi-garanti bir Meslek İçi Eğitim ve sertifika programları, Sürekli Mesleki Gelişimin önemli bileşenleri olacaklar.

SMG, kişinin kendisine yönelik ve uygulayıcı merkezlidir ve uygulama temelli öğrenimin önemini vurgular. SMG'nin amacı, eczacıların *meslek hayatları boyunca uzmanlık alanlarındaki bilgi, beceri ve yetkinliklerini koruduklarından emin olmak, kişisel performanslarını geliştirmek ve eczacının kariyer gelişimini artırmaktır*.

SMG sonuçlara dayalıdır, bireysel eczacıların ve onların dahil oldukları organizasyonların özel hedef ve amaçlarını karşılamak ve nihai olarak hastaların ve halk sağlığının sonuçlarını iyileştirmek için tasarlanmıştır.

Kişisel Portfölyeler Planlama

SMG Modelinin varyasyonları adapte edilmiş ya da tartışılmış olmasına rağmen, SMG esasen bireysel uygulayıcıların *kendi pratikleri üzerine düşünmelerini, bilgi ve yeteneklerini değerlendirmelerini, öğrenme ihtiyaçlarını belirlemelerini, kişisel bir öğrenme planı yapmalarını, yaptıkları bu planı uygulamalarını, planın uygulamalarının ve eğitim müdahalelerinin, kendi planları bağlamında işlevselliğini değerlendirmelerini* içeren bir diyagramdır. *Belgeleme*, SMG'in tamamlayıcı bir parçasıdır ve *kişisel portfölye* bu amaç için

kullanılır. *Beş aşamalı diyagram*, 2002² yılında Uluslararası Eczacılık Federasyonu tarafından benimsenen SMG raporunda kullanıldı ve beş aşamalı diyagramın bir uyarlaması (Şekil 1). ABD’deki bazı tartışmalara zemin oluşturdu.

Yukarıdaki beş aşamalı diyagramın daha gelişmiş bir uyarlaması burada (Şekil 2) değerlendirilmeye sunuluyor. Bu daha ileri uyarlamada “belgeleme” –portfölye- ayrı bir aşama olarak verilmiyor ancak merkezi birleşen olarak gösteriliyor.

SME’in ilkeleri şu şekilde özetlenebilir:

- SMG, kendi kendini idare eden öğrenme’nin ongoing döngüsel süreci olan bir sistemattir.
- SMG, pratisyenlerin öğrendikleri ve profesyoneller olarak kendilerini daha işlevsel kılacak her şeyi içerir. Yani hem geleneksel Meslek İçi Eğitim, hem de diğer mesleki gelişim biçimlerinin hepsi SMG içinde yer alırlar.
- SMG, pratisyenlerin tüm pratiklerini içerir. SMG ayrıca, alışıldık çalışma çerçevesinin içinde ve dışındaki tüm edimleri kapsar.
- SMG, uygulayıcılar (eczacılar) ile onların organizasyonları arasında her iki tarafın da ihtiyaçlarını karşılayan bir ortaktır.
- Eczacılar (uygulayıcılar) kendi mesleki gelişimlerinden sorumludurlar. Organizasyonlar, eczacıların işlerinin gerekliliği olan mesleki gelişimlerini sağlamalarına yardımcı olmakla yükümlüdürler.

Pek çok faktör, lisanlı pratisyenlerin özellikle de sağlık çalışanlarının pratik yapma yetkinliklerini korumaları ve güncellemelerini tatmin edici bir düzeyde güvence altına alan mevcut sistemlerin eleştirel bir yeniden değerlendirilmesini şart koşuyor. Sağlık çalışanları için en yaygın olan yaklaşım, hemen hemen tüm eyalet eczacılık komisyonları, eczacıların belirlenmiş saatte katılımına ya da Sürekli Eğitim Ünitelerinin akreditasyonuna (sorumlu bir sponsor, yeterli yönlendirme ve nitelikli bir eğitmen gözetiminde düzenlenmiş bir Sürekli Eğitim deneyimine 10 saat katılım) ya da komisyon onayına güvenirken, Sürekli eğitim bu güvenceyi sağlıyor. Sürekli eğitimi zorunlu kılan eyaletlerin sayısının artmaya başladığı 1970’lerin ortalarından bu yana geniş bir yelpazede kaliteli Meslek-içi Eğitim sunan akreditasyon sağlayıcıların sayısı arttı. Bu programlar çeşitli öğrenim ihtiyaçlarının ve tercihlerini karşılamak için çeşitli biçimlerde sunulmaktadır. Ancak Meslek İçi Eğitim’in

² Uluslararası Eczacılık Federasyonu. Sürekli mesleki gelişim üzerine profesyonel standartlar. Eylül 2002. www.fip.org, Şubat 11, 2004.

içeriği ya da bu içeriğim lisanslı eczacıların özel pratikleri ile alakası gibi birkaç özel gereksinim, eyalet komisyonları tarafından izleniyor ya da zorunlu kınıyor. Öğrenme için anlamlı bir değerlendirme yapabilmek oldukça güçtür ve pek çok durumda buna teşebbüs bile edilmez. Özellikle tıbbi literatürden giderek artan kanıt, bir yandan Meslek İçi Eğitimin, bilgi, beceri, tutum, davranışlar ve hastaların sağlık sonuçlarını geliştirmede işlevsel *olabileceğini* gösterirken; öte yandan, geleneksel Meslek İçi Eğitim yaklaşımlarının tüm gerekli tüm yetkinliklere optimal bir şekilde yönelmediklerini ve pratisyenlerin davranışlarını değiştirmede her zaman başarılı olmadıklarını gösteriyor. Pek çok faktör, Meslek İçi Eğitimin işlevselliğini ve bu eğitimin performans, pratikler ve hasta sonuçlarına etkinliğini etkileyebilir. Daha önceki çalışmalar muhtemelen bu karmaşıklığı yeterince dikkate almamış ve tüm faktörleri araştırmamışlardı. Bu konudaki anlayışımızı geliştirmek için daha fazla çalışma gerekli. Ancak yeterli sayıdaki çalışma göstermektedir ki, birden fazla eğitim metodunu uygulamanın ve öğrenim faaliyetlerine katılmanın sürdürülebilir ve pratik değişimine sebep olabilmesi için söz konusu çabalar:

- kendi kendini idare eder olmaları
- tanımlanmış öğrenme ihtiyaçlarına ve/veya kişisel hedeflere dayanmaları
- pratikle ilgili, enteraktif ve sürekli olmaları
- pratisyenlerin ve organizasyonların sonuçlarını tanımlamaları
- uygulama ile takviye edilebilir olmaları, gerekmektedir.

Özünde, tüm bu faktörler Sürekli eğitimin temelini oluşturuyorlar. .

Sağlık uzmanı , Kendini tedavi et

Değişim baskısı gerek eczacılık mesleğinin içinden gerekse dışarıdan geliyor. Sağlık hizmetleri sağlayanlar, kalite ve kalitenin iyileştirilmesine odaklanmak zorundalar.

Tıp Enstitüsü (IOM) bir dizi raporda, sağlık sistemindeki eksikliklerin altını çizdi, koşullara katkı sağlayan temel faktörleri belirti ve pek çok tavsiyede bulundu. Tıp Enstitüsünün kaygı verici raporunda, sağlık personelinin bilgi ve becerisinin genellikle optimal bir şekilde kullanılmadığını belirtiliyor. Raporuna göre, sorunlar çıkıyor çünkü sağlık personeli yeterince hazır olmadıkları ya da pratikte hastalar için en iyisini konusunda kendilerini desteklemeyen bir sistemde çalışıyorlar. Tıp enstitüsü raporu şu şekilde sonlanıyor: Sağlık çalışanlarının eğitimi ve stajları büyük bir yenilenmeye gereksinim duyuyor. Gerek meslek öncesi gerekse hayat-boyu eğitim ve staj, yetkinlik temelli olmalı. Tüm sağlık çalışanlarında bulunması gereken beş temel yetkinlik ise şöyle sıralıyor: Hasta

merkezli hizmet sunmak, disiplinler arası ekiplerde çalışmak, kanıtlara dayalı pratik yapmak, kalite gelişimini uygulamak ve enformasyonları kullanmak.

Tıp Enstitüsü, tüm sağlık uzmanlarının, teknik yetkinliklerin doğrudan ölçümü, hasta değerlendirmeleri, hasta sonuçlarının değerlendirilmesi, ve diğer bulgu temelli değerlendirme araçları yoluyla hasta bakımı sağlama yetilerini periyodik olarak göstermeleri için lisanslı uzmanlar haline gelmelerini tavsiye edecek kadar ileri gitti. Bu son tavsiyenin derin etkileri var; ancak bazı ülkelerde hali hazırda uygulanamakta olan doğrudan değerlendirme sistemi, şu an için ABD'deki eczacılık alanında uygulanabilir ya da istenir görünmüyor.

Eczacılığın gelecekteki rolü, sorumlulukları, eczacılık mesleğinde ihtiyaç duyulan insane gücüne dair 2000'de beyaz bir sayfa yayınlandı. Bu yeni çalışma 1990'larda eczacılık hizmetleri felsefesinin 1990'larda yeni bir vizyon ortaya koyarak genişlemesine karşın, bunun pratikte yaygın olarak uygulamaya geçirilmesinin hayal kırıklığı yaratacak şekilde yavaş olduğunu gösteriyor.³ İlgili değişikliğin önemi ve büyüklüğü muhtemelen hafife alınmış. Eczacılık hizmetlerinin uygulanma oranları etkileyen pek çok faktör olsa da, asıl dikkate alınması gerek gerçek, pek çok eczacının böyle bir pratik model için eğitilmemiş olması ve bazı bilgi ve yeteneklerin eksikliği değerlendirilmeli. Pek çok eczacı için yeniden yapılanma şart ancak pratisyenlerin bilgilerini güncellemeye yönelik mevcut Meslek İçi Eğitim sistemleri bu ihtiyaca cevap vermekten uzaklar.

Ne Sürekli Mesleki Gelişim ne de Meslek İçi eğitim tek başına yeterliliği sağlayabilir ve SMG kendi başına henüz eczacılıkta yeterince kanıtlanmış bir model değil. Ancak, makul eğitim prensiplerine dayanan bir SMG, eczacılar için etkili bir hayat-boyu öğrenimi destekleyecek daha iyi bir model sunabilir mi? Bu kavramı erken benimseyenler öyle olduğuna inanıyorlar ve eczacılık ve diğer meslek dallarında iyi örnekler veriyor. Britanya ve Kanada'nın Ontario bölgesi bu programa eczacılık alanında 90ların ortasında ve sonunda uygulamaya başlamışlardı iyi bir örnek.

Esneklik fırsatı

Son çalışmalar ve pek çok ulusal eczacılık organizasyonunun kararları ABD'de SMG'ye ilginin arttığını gösteriyor. Ancak, eğer benimsenen uygulamalar fırsatların yanı sıra güçlükler de getirecek olursa, tüm paydaşlar değişim ihtiyacını hissetmeyeceklerdir. Eğer SMG ilerlerse, Meslek İçi Eğitim verenlerin, pratisyenlerin ve onların çalışanlarının ya da

³ Amerikan Klinik Eczacılık Koleji. Beyaz Metin. Amerika'da eczacıların gelecekteki rolleri, sorumlulukları ve insan gücü ihtiyaçları üzerine bir vizyon. *Pharmacotherapy*. 2000;20:991-1022.

enstitülerinin farklı bir yaklaşıma ihtiyaçları olacak. Yeni becerilerin ve yetkinliklerin geliştirilmesi gerekecek. Örneğin, bireysel öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi ve kişisel bir öğrenme planı geliştirilmesi şu an için bir kaç kişinin uzmanlığa sahip olduğu alanlar. Diğer ülkelerdeki deneyimler, esnekliği olan bir sistemin eczacılar tarafından daha iyi benimsendiğini gösteriyor. Britanya ve Kanada'daki veriler, eczacıların büyük çoğunluğunun, gerekli olan seviyede kendi kendini idare eden öğrenimi başarabildiklerini, SMG'nin kişisel uygulamasının sanılanın aksine eczacılar için bir "kölfe" olmadığını ve SMG'in genelde eczacılar tarafından benimsendiğini gösteriyor.

SMG'in yaygın uygulamalarının daha çok tartışılmaya ihtiyacı var. Bu yoruma yanıtları *JAPhA*'ın mektuplar kolonlarında görmeyi bekliyoruz. Pek çok soru hala yanıt bekliyor. Eczacılar mevcut meslek İçi Eğitimin bilgi ve beceri gereksinmelerini tatmin edici bir şekilde karşıladığını düşünüyorlar mı? Eczacılar bu ihtiyaçlarını karşılamak için eczacılık mesleğinin sıısına çıkıyorlar mı? Eczacılar formel olarak tanınmayan değerli öğrenim deneyimlerine katılıyorlar mı? Eczacılar yeniden-lisans sınavına sıcak bakarlar mı? Eczacıların gerekli yetkinliklere sahip olduklarını kamuoyuna garanti edecek başka mekanizmalar var mı?

Basit, işlevsel, ucuz ve herkesin Kabul edeceği mükemmel bir çözüm yok ve muhtemelen asla da olmayacak. Fakat, eczacıların sürekli eğitimi için mevcut sistemin *niteliksel gelişimi* erişilebilir görünüyor ve meslek açısından zamanında amaçlı bir şekilde araştırılmasının yapılması gerekiyor.